wäga wanad inimesed on. Et ta uuemaid raamatuid ja zeitungisid loeb, ega ta selle pärast weel jumalakartmata ei ole, ja et ta wabest seltsides käib, kus meie sündimise- ja emakeele eest hoolt kantakse, see ei ole ka weel kellegi paha töö ega asi, ja on minu arust üsna õige, mille üle ei peaks keegi pahandama. Oma koolimeeste wasta ei ole ta ka tänamataks saanud, seda ma tean täieste. Ka ei ole ta kellegi Saksa wastane; kui tema ennast Eesti meheks ja oma rahwast rahwaks ja ennast selle rahwa liikmeks, kui ta seda rahwast, kelle liige ta on, niisamasuguseks ja niisama auusaks, übe sõnaga niisamasuguse auu wääriliseks arwab kui Saksa rahwast, siis ei või ju teda weel kes teab kui suguseks pahaks inimeseks ehk ekstajaks pidada. Et ta waese saunamehe poeg on, selle wasta ei või ta midagi parata, ta ei ole iseennast mitte seks loonud, mis ta on. Inimese südame usu üle wõib ükst Jumal kohut mõista."

Anu jäi wait. Imeks pannes ja juhmilt, laiade silmade ja pärani suuga oli selle kõne ajal isa oma tüttre otsa waadanud, nagu ei uialdaks ta oma kõrwu mitte, kas tõeste niisugused sõnad tema tüttre suust tulewad. Wiimaks ütles ta:

„Ütle, Anu, kes Jumala pärast sind nii on pannud rääkima? Su silmad põlewad ju üsna, ja sa kõneled ju nagu raamatust ette. Kes on sind nõnda õpetanud rääkima? Wist Mart ise kiriku teel! Hoia, hoia ennast tema eest, ma ütlen sulle seda teist korda. Mis olete teie teel teine teisega räägkinud, et sina nüüd kui liwi ja rauda tema eest seisad? Õpetaja ise ju ometi ütleb, et ta ekstteele on sattunud, kas sina siis seda tahad paremine teada? Õpetaja ütles, et nüüd uuel ajal on maarahwa seast üks selts mehi üles tõusnud, kellest midagi hääd ei või loota, sest et nad kellegist ei pea hoolima. Neid peab noorteks Eestlasteks hüüdma, ja meie sauna-Mart on ka üks nendest meestest."

„Mina ei tea niisugustest meestest midagi," wastas Anu kindlalt, „aga kui nad kõik seda sugu on, nagu meie sauna Mart, siis ei ole nad mitte sandid inimesed. Õpetajad ei ole ka muud kui nõrgad inimesed, ja kui meie õpetaja Marti eksinud inimeseks nimetab, siis ei usu ma seda mitte; ta ei ole wist Mardiga ialgi rääkinud, niisama wähe kui sina isegi,

kus ta seda wõib teada? Muidugi olen ma Mardiga kiriku teel niisuguste asjade üle juttu ajanud, aga ma leidsin, et minu mõtted selle poolest temaga üsna ühte kokku sündisiwad."

„Kas ta ka jutluse üle sinuga on kõnelenud?" küsis isa, „kas ta on julgenud seda teha?"

„Jah, ta kõneles minuga mõndagi selle üle," kostis Anu, „aga mina küsisin tema käest seletust õpetaja sõnade üle. Mina ei leidnud tema sõnades midagi paha."

„Mis sõnade üle küsisid sa siis tema käest seletust?" päris isa järele.

„Õpetaja ütles," wastas Ann, „et meie rahwas olla tänamataks saanud oma endiste häätegijate wastu, kes neile ristiusku ja haritud elu on toonud ja tahta liig kõrgelle üles minna, kõrgemalle kui tiiwad ulatawad. Mina ei saanud neist sõnadest ja mitmest muust nendesarnasest mitte aru ja küsisin teel Mardi käest seletust."

„Ja mis ütles Mart?" nõudis isa rahuta ja kärsitu näoga.

„Mart seletas seda nõnda ära," andis Anu wastuseks, „et Sakslased on siia ristiusku toonud, selle eest peab neile tänulik olema, sest et nad seda nõuawad. Seda ei olla aga wajagi, sest et ristiusk ja waimuharimine ka ilma nende abita oleks siia tulnud. Ka on Sakslased selle eest, et nad ristiusku siia tõiwad palka küllalt saanud, tänu ei olla enam waja. Meie kohus olla Sakslastele häädi, truud ja rahulised naabrid nende kõrwal, mitte nende all, olla, muud ei midagi."

„Sina nurjatu laps," käratses isa õige paha meelega. „Eks sa näe, mis rahu õpetust sina juba selle kurja noormehe käest oled kuulnud! Kas ta ei ole päris ekstaja! Muidugi peame Saksu selle eest tänama, et nad meile ristiusku tõiwad ja sellega ka hinge õnnistust. Meie õpetajad on Jumalast walgustatud mehed, kelle sõna peab kuulma. Mis nemad ütlewad, see on selge tõsi. Meie maa-inimesed oleme ju seks loodud, et nende tahtmist peame tegema ja Sakslaste meele järele olema. Nüüdsel ajal tahab ka ilm kõrgemalle lennata, kui tiiwad kannawad õpetajal on ses asjas üsna õigus. Nüüd peab juba asi nii kaugel olema, et juba talu-inimesed lasewad oma lapsed nii palju koolitada, et nad wõiwad õpetajateks ehk